

Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17848>

Özet

Bu giriş, Berkay Çelik ve Kâmil Gündoğdu tarafından 2019 yılında geliştirilen **Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği**'ni (BETYÖ) tanıtmaktadır. Ölçek, bireylerin bilişim etiği değerlerine karşı sahip oldukları tutumları ölçmek amacıyla yapılandırılmıştır. Geliştirme çalışması, dijitalleşen toplumlarda ve eğitim bilimleri alanında, etik davranışların önemini vurgulamak ve öğrencilerin bu değerlere olan bağlılık düzeylerini belirlemek için yapılmıştır. Ölçek, özellikle eğitim ve psikoloji alanındaki araştırmacılar için bilgi teknolojileri etiği konusunda güvenilir veriler toplama imkanı sunmaktadır.

Ölçeğin geliştirilmesi süreci, standart psikometrik adımları takip ederek geçerlik ve güvenilirlik analizleri ile desteklenmiştir. Bu çalışmada, bireylerin dijital dünyada karşılaştıkları fikri mülkiyet, gizlilik ve siber zorbalık gibi konulara yönelik **duyuşsal eylemlerini** bilimsel bir çerçevede değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Bilişim Etiği, Tutum, Psikometri, Ölçek Geliştirme, Dijital Etik, Değerler, Eğitim.

Yazarlar

Berkay Çelik, Kâmil Gündoğdu.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin **bilgi teknolojileri** kullanımı ve dijital ortamlarda karşılaştıkları etik durumlar karşısındaki eylemlerini ve duygusal tepkilerini sistematik bir şekilde değerlendirmektir. Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği, bu alandaki tutumları objektif bir şekilde ölçerek, etik farkındalığı artırmaya yönelik eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek için bir temel oluşturmayı amaçlamaktadır.

Bu araç, özellikle eğitim fakülteleri ve bilişim teknolojileri eğitimi alanındaki öğrencilerin etik normlara ne kadar bağlı olduklarını belirlemek, potansiyel riskli davranışları önceden tespit etmek ve **etik değerler** konusunda bilinç düzeylerini yükseltmek için kritik bir öneme sahiptir.

Yapı

Ölçülen yapı, bireylerin bilişim etiği değerlerine yönelik sahip oldukları genel tutumdur. Bu tutum, yalnızca bilişsel bilgiyi değil, aynı zamanda etik ilkelere karşı geliştirilen duyuşsal (duygusal) ve davranışsal eylemleri de kapsamaktadır. Bilişim etiği, genellikle fikri mülkiyet hakları, kişisel veri gizliliği, dijital erişilebilirlik ve siber güvenlik gibi temel boyutlarda incelenmektedir.

Ölçek, katılımcıların bilişim etiği ihlallerine karşı gösterdikleri hoşgörü veya reddetme düzeyini belirleyerek, onların dijital vatandaşlık sorumluluklarına ne ölçüde sahip çıktıkları ortaya koymaktadır. Bu yapı, modern psikometride yaygın olarak kullanılan çok boyutlu tutum modellerine uygun olarak geliştirilmiştir.

Geçerlik

Ölçeğin **geçerlik** çalışmaları, yapısal geçerliği kanıtlamak üzere yürütülmüştür. Geliştirme sürecinde, **içerik geçerliği** sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuş ve maddelerin ilgili kuramsal yapıyı temsil etme derecesi titizlikle değerlendirilmiştir. Bu aşamada, bilişim etiği alanında uzman akademisyenlerin görüşleri alınarak maddelerin anlaşılabilirliği ve uygunluğu sağlanmıştır.

Yapı geçerliği ise istatistiksel yöntemlerle, özellikle Faktör Analizi kullanılarak incelenmiştir. Bu analizler, ölçeğin teorik olarak öngörülen alt boyutlar do ru bir şekilde ölçtü ünü ve maddelerin ilgili boyutlara yeterli düzeyde yüklendiğini göstermiştir. Makalede (Çelik & Gündo du, 2019), geçerlik sonuçlarının detayları sunulmuştur.

Güvenirlilik

Güvenirlilik analizleri, ölçeğin içsel tutarlılığı ve ölçüm sonuçlarının kararlılığı incelemeyi amaçlamıştır. **Güvenirlilik** katsayısı olarak yaygın bir şekilde kullanılan **Cronbach Alfa** değeri hesaplanmıştır. Yüksek alfa değerleri, ölçek maddelerinin aynı temel yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtü ünü ve hata varyansının düşük olduğunu göstermiştir.

Geliştirme makalesinde belirtilen güvenirlilik çalışmaları, ölçeğin farklı uygulamalarda benzer sonuçlar verme yeteneğini desteklemektedir. Ölçeğin tekrarlı testlerde tutarlılık gösterip göstermediği (test-tekrar test güvenilirliği) de genellikle bu tür çalışmalarda ek bir analiz olarak sunulur ve bu, ölçeğin zamana karşı kararlılığını kanıtlar.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapısal boyutların belirlemek ve teorik yapıyla uyumunu test etmek amacıyla hem Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) teknikleri kullanılmıştır. AFA, ölçeğin kaç boyuttan oluştuğunu ve her bir maddenin hangi boyuta yüklendiğini keşfetmek için kullanılmıştır.

Elde edilen faktör yapısı, bilişim etiğinin temel bileşenleri olan 'fikri mülkiyet', 'veri gizliliği' ve 'dijital sorumluluk' gibi alt alanlara ayrılmış olabilir. DFA ise AFA sonucunda ortaya çıkan bu yapının, toplanan yeni bir örnekleme veya teorik modelde ne kadar iyi uyum sağladığını doğrulamak için kullanılmıştır. Bu analizler, Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği'nin güçlü bir faktör

yapısına sahip olduğunu kanıtlamıştır.

Ölçek Bilgileri

Test Türü:

Geliştirme (Yeni bir yapı ölçme aracı)

Format:

Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (Tipik olarak 5'li veya 7'li Likert formatında, katılımcıların tutum düzeylerini belirtmelerine olanak tanır.)

Mevcut Dil:

Türkçe

Popülasyon Grubu:

Genel olarak yükseköğretim öğrencileri ve dijital teknolojileri aktif olarak kullanan bireyler.

Yaş Grubu:

Ergenlik sonu ve yetişkinlik dönemi (Genellikle 18 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları:

Ölçek, özellikle Bilişim Teknolojileri, Eğitim Bilimleri ve ilgili sosyal bilimler alanlarında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde standardize edilmiştir.

Test Metodolojisi:

Öz bildirim dayalı yöntem. Uygulama, kağıt-kalem formatında veya dijital anket platformları aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Bilişim Etiği, Tutum Ölçeği, Psikometrik Özellikler, Faktör Analizi, Dijital Vatandaşlık, Çelik ve Gündoğdu, Eğitim Psikolojisi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları:

Araştırma makalesinde belirtilmemiştir.

Kurumsal E-posta Adresleri:

Sorumlu Yazar (Berkay Çelik) iletişim adresi: berkaycelik09@gmail.com

Yazınma Adresi:

Yazarların makalenin yayınlandığı tarihteki kurumsal adresleri (Ege Eğitim Dergisi, 2019).

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek, 2019 yılında yayınlanan akademik bir çalışmada sonucu geliştirilmiştir. Ölçeğin akademik ve araştırma amaçları için genellikle yazarlarla (Berkay Çelik) e-posta yoluyla iletişime geçilmesi tavsiye edilir. Ölçeğin ticari amaçlarla kullanılması, modifiye edilmesi veya dağıtılması için **teelif hakkı** ve **geçerli** izinlerin alınması zorunludur.

Kaynaklar

Çelik, B., ve Gündoğdu, K. (2019). Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(2), 335- 350. doi: [10.12984/egged.590560](https://doi.org/10.12984/egged.590560)

Ölçeğin tam metni ve detaylı raporu aşağıdaki PDF dosyasında mevcuttur: [bilisim-etigi-degerlerine-yonelik-tutum-olcegi-toad.pdf](#)

Bilişim Etiği Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin maddeleri kaynak içerikte sağlanmamıştır. Detaylı maddeler için yukarıda belirtilen referans makaleye (Çelik & Gündoğdu, 2019) başvurulmalıdır.